

Встановлення рівня підприємницького потенціалу дає можливість діагностувати певні недоліки в менеджменті підприємства. Як правило, для підприємств легкої промисловості такі недоліки стосуються наступних елементів: відсутній або непродуктивний відділ дизайнерських розробок та впроваджень; не використання маркетингових інструментів і засобів просування продукції на ринок; проблеми з розвитку та ефективного використання кадрового складу; неоптимальне поєднання диференціації стратегічних зон господарювання пов'язаних із зовнішнім та внутрішнім ринком (специфіка «давальницької сировини» обмежує внутрішній розвиток підприємницької діяльності на підприємствах галузі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика. Монографія. – К.: Знання України, 2005. – 250 с.
2. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку/ Кіндзерський Ю.В., Якубовський М.М., Галиця І.О. та ін.. –К.: НАН України, Ін-т екон. та прогнозув., 2009. –928 с.

Надійшла 14.06.2010

УДК 330.33.015:336.77

ВПЛИВ КРЕДИТУВАННЯ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

К. К. ПИСАНЕЦЬ

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті розглянуто сутність кредиту як повсякденного продукту. Досліджено вплив кредитування на розвиток економіки України шляхом створення та оцінки моделей залежності основних показників соціально-економічного розвитку від обсягів наданих кредитів. Зроблено прогнози обсягів кредитування, ВВП та доходу на душу населення на другий та третій квартали 2010 року

Кредитування в сучасному його розумінні стало повсякденним інструментом фінансування переважної кількості господарюючих суб'єктів. Швидке зростання обсягів кредитування, розвиток нових та вдосконалення існуючих кредитних продуктів, сприйняття кредиту широкими масами обґрунтовують його безпосередній вплив на темпи розвитку суб'єктів господарювання та економіки країн в цілому. Це зумовлює актуальність переосмислення кредиту як продукту повсякденного споживання та дослідження його впливу на економіку країн, зокрема України.

Об'єкти та методи дослідження

На сьогодні проблема визначення сутності кредиту та його впливу на економіку має значні наукові здобутки у теоретичному та практичному аспектах. Дослідженням у сфері зазначеної проблеми займалися вітчизняні вчені Камінський А.Б., Чухно А.А., Лагутін В.Д., Савлук М.І., Мороз А.М., Андрущак Є.М., Івасів Б.С., Тиркало Р.І., Прісняк С.О., зарубіжні вчені Крук Дж., Андерсон Р., Лобанов А.А., Чугунов А.В., Гудман Л.А., Чорафас Д.Н., Кінченман Б.Ф., Майерс Дж.Х., Форджи І.В. та інші.

У статті узагальнюється погляд на кредит як повсякденно необхідний інструмент забезпечення розвитку економіки, тому об'єктом у роботі виступає саме кредит. Для дослідження було використано

методи статистичного аналізу, методи економетричного моделювання, діалектико-історичний метод, метод аналізу та синтезу.

Постановка завдання

У роботі робиться спроба розглянути кредит у сучасній капіталістичній економічній системі. Це зумовлює мету роботи, зміст якої полягає у визначенні кредиту як повсякденного продукту, а також у дослідженні впливу кредитування на розвиток економіки України.

Результати та їх обговорення

Кредит виник більше як 3000 років назад у Ассирії, Вавилоні, Єгипті. Тоді він не мав чітко визначеної форми та усіх сучасних властивостей: заміщення грошей в обігу, перерозподільну, стимулюючу та контрольну, що сформувались з поступовим його розвитком. Кредити в основному використовувалися у торгівлі як зручна форма відстрочених платежів, а також у комерції. Особливістю тогочасного кредитування були жорстокі вимоги до позичальників та надзвичайно високі відсотки. Через це лише у XVI столітті протестантська церква визнала позику грошей під відсоток. Після промислової революції кредитування почало розвиватися швидкими темпами, що спричинило появу банків та інших фінансових інститутів. У 1960-х з'явилися кредитні карти, що розпочали сучасну еру кредитування та перетворили кредит на повсякденну форму господарських відносин у розвинутих країнах світу [3], [8].

В економічній науці існують дві основні теорії кредиту. Перша – натуралістична теорія (А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс), що трактує кредит як спосіб перерозподілу наявних капіталів та передбачає його специфіку в залежності від особливості процесу виробництва. Об'єктом кредитування при цьому виступають засоби виробництва та засоби існування робітників. Друга – капіталотворча теорія (Дж. Ло) полягає у тому, що кредит створює капітал і є двигуном розширеного відтворення капіталу. Ідея фінансової системи Ло полягала у тому, щоб шляхом збільшення обсягів кредитування і випускаючи гроші підтримувати постійне процвітання в економіці, збільшуючи багатство і зайнятість. На сучасному етапі можна припустити співіснування вище описаних теорій: обсяги кредитування розширюються, впливаючи на економічне зростання, при цьому відбувається одночасний перерозподіл коштів, їх перетікання до тих, хто може їх використовувати з метою створення благ, або їх примноження [3], [5].

Звернемося до поняття кредиту. Існує багато визначень кредиту. Зокрема, кредит визначається як форма прояву кредитних відносин, форма руху позичкового капіталу, що виражає економічні відносини між кредитором і позичальником, які виникають під час одержання позики, користування нею та її повернення. Позичальники отримують надану кредиторами вартість, або капітал, яку мають повернути з відсотком. В умовах розвинутого ринкового господарства кредит є обов'язковим елементом будь-якої системи господарювання для всіх економічних суб'єктів [3], [7].

Андерсон сутність кредиту вбачає у виразі «купуй зараз, плати потім», де купівля здійснюється для короткострокового споживання, споживання товарів тривалого використання та отримання послуг, де в основі кредиту лежить довіра між сторонами. Проте в сучасному суспільстві навряд можна говорити про довіру у господарській сфері, що характеризується жорсткою конкурентною боротьбою, без чітких законодавчо закріплених правил або можливих застав [8].

Окрім того існують визначення кредитів за видами. Так, комерційний кредит — це товарна форма кредиту, яка визначає відносини з питань перерозподілу матеріальних ресурсів і характеризує

кредитну угоду між двома суб'єктами господарської діяльності. Закон України «Про банки та банківську діяльність» визначає банківський кредит, як будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [1], [3], [8].

Усі ці визначення є узагальнюючими або позначають кредитні відносини між специфічними суб'єктами. Проте, варто зазначити, що однією з основних характеристик кредиту на сучасному етапі розвитку економічних систем є його повсякденність, оскільки раніше кредит було отримати надзвичайно важко і за нього можна було розрахуватися навіть власним життям. Завдяки розвитку законодавства, технологій та суспільних відносин кредит розвинувся у товар повсякденного використання для багатьох цивілізованих країн. Розглянемо сутність кредиту та спробуємо дати визначення кредиту як продукту повсякденного використання.

Під кредитом як продуктом повсякденного використання будемо розуміти кредит, що безпосередньо впливає на діяльність домогосподарств або нефінансових корпорацій у їх господарській сфері (наприклад, кредити збільшують споживання домогосподарств, прискорюють оборотність коштів на підприємствах). Тобто, поєднавши такі форми, як комерційний та банківський кредити, або кредити, надані юридичним та фізичним особам можна представити кредит у його повсякденному прояві. Підтвердженням актуальності такого поєднання є те, що у загальній структурі кредити, отримані домогосподарствами та нефінансовими корпораціями становлять переважний обсяг усіх виданих кредитів. На графіку нижче можна бачити структуру обсягів кредитів за 2002-2010 роки, де за 2010 рік дані взято за шість місяців (Рис.1.).

Міжнародні, державні та міжбанківські кредити, на нашу думку, не є інструментами прямого впливу на діяльність домогосподарств та нефінансових юридичних осіб, відповідно повсякденними. Проте не варто забувати, що вони впливають неопосередковано та з затримкою у часі.

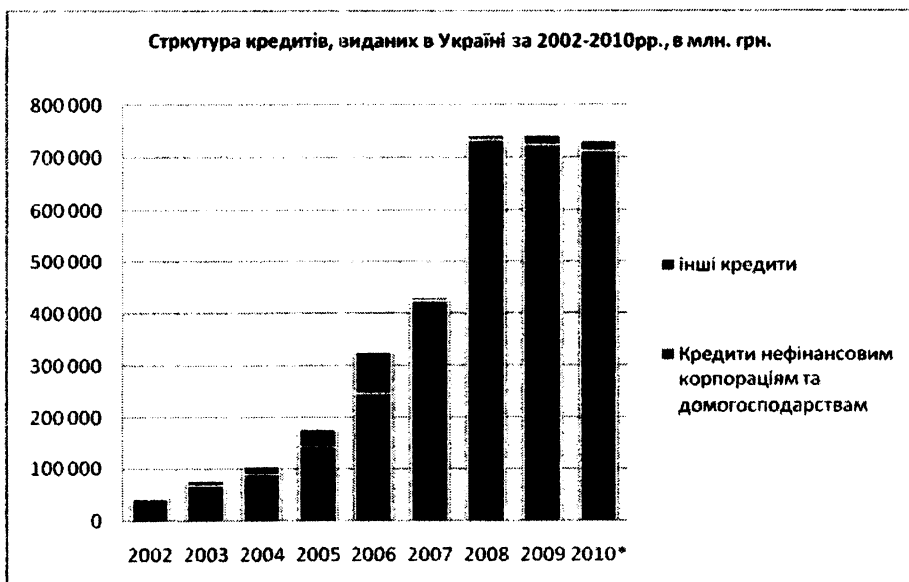

Рис.1. Структура кредитів, виданих в Україні за 2002-2010рр., в млн. грн.

Отже, кредит як продукт повсякденного використання визначається як економічні відносини, що виникають між суб'єктами господарювання з приводу передачі грошових коштів, або товарів, вартість яких може бути виражена у грошах внаслідок затребування їх домогосподарствами, або нефінансовими корпораціями для споживання, або перетворення на капітал під відсотки. Кредит обов'язково повинен бути виражений у грошовій формі, оскільки будуть повертатися саме гроші, а не товари чи послуги.

Кредит через безпосередній вплив на діяльність домогосподарств, фінансових та нефінансових суб'єктів економіки має впливати й на загальний економічний розвиток країн. Ми перевірили цю гіпотезу на прикладі України, взявши дані по обсягам кредитів виданих. На основі моделі простої лінійної регресії було оцінено вплив кредитування на економіку України використавши основні показники соціально-економічного розвитку.

Для розрахунків нами було використано дані з 2006 по червень місяць 2010 року, надані Національним Банком України, а також Державним комітетом статистики України щодо обсягів кредитів та таких показників соціально-економічного розвитку України, як ВВП, ВВП на душу населення, індекс споживчих цін, індекс цін виробників, кількість безробітних, рівень безробіття, доходи та заробітна плата населення, доходи та заробітна плата на душу населення [9], [10].

Провівши дослідження впливу обсягів виданих кредитів на економіку країни ми оцінили ряд моделей виду:

$$y = \alpha + \beta \cdot x + \varepsilon \quad (1)$$

де y – незалежна змінна, значення якої приймали фактори, наведені вище, α, β – коефіцієнти, параметр x приймає значення обсягу виданих кредитів, або обсягу кредитів виданих нефінансовим установам та домогосподарствам, ε – залишки.

В результаті оцінки ряду регресійних рівнянь комбінуючи залежні та незалежні змінні нами було виявлено, що загальний обсяг кредитування має вплив на показники ВВП та дохід на душу населення.

Залежність ВВП від обсягів кредитування має вигляд:

$$ВВП = 107883 + 0.1875 \cdot KB \quad (2)$$

де $ВВП$ – валовий внутрішній продукт у фактичних цінах, KB – обсяги виданих кредитів. Оцінивши модель без константи ми отримали вищий коефіцієнт кореляції $R^2 = 0.93$, на відміну від представленої моделі з константою, де $R^2 = 0.68$.

Залежність доходу на душу населення від обсягів кредитування має вигляд:

$$ДНС = 1651 + 0.04753 \cdot KB \quad (3)$$

де $ДНС$ – дохід на душу населення, $R^2 = 0.89$.

При оцінці абсолютно усіх моделей значення R^2 у моделях з константами було значно нижче, а іноді і зовсім показувало фактично відсутність зв'язку між обсягами кредитів виданих та показниками соціально-економічного розвитку. Це можна пояснити тим, що обсяги кредитування впливають на соціально-економічні показники, відповідно на економічний стан країни, опосередковано через розвиток домогосподарств та нефінансових корпорацій.

Крім того, причиною може бути те, що показники соціально-економічного розвитку залежать від так званих зовнішніх факторів, під якими у даному випадку будемо розуміти фактори не пов'язані з кредитуванням.

Аналізуючи динаміку обсягів кредитів можна стверджувати, що їх обсяг у майбутньому буде лише зростати. На основі наявних моделей можна припустити, що це призведе до зростання споживання та покращення ділової активності, а також до загального зростання економіки України. За таких умов, використавши метод ковзної середньої ми зробили прогноз загального обсягу кредитування на 3 квартал 2010 року, що становить 709981.4 млн.грн. Маючи таким чином значення обсягів кредитування, на основі оцінених рівнянь (1) та (2) за 2 та 3 квартали 2010 року ми зробили прогноз ВВП, що становить 239801млн. грн., та 241008 млн. грн. та дохід на душу населення: 5025 грн. та 4995 грн. відповідно. Це відповідає нашим припущенням про позитивний вплив кредитування на розвиток економіки.

Висновки

Кредитування сьогодні стало повсякденним продуктом використання широкими верствами суспільства. Кредит як продукт повсякденного використання – це економічні відносини, що виникають між суб'єктами господарювання з приводу передачі грошових коштів, або товарів, вартість яких може бути виражена у грошах внаслідок затребування їх домогосподарствами, або нефінансовими корпораціями для споживання, або перетворення на капітал під відсотки.

Кредитування впливає на розвиток економіки України, що підтверджено моделями залежності ВВП та доходів населення на душу населення від обсягів кредитування. На третій квартал 2010 року обсяг кредитування за прогнозом становитиме 709981.4 млн.грн. Прогнози ВВП та доходу на душу населення становитимуть у 2 кварталі 2010 року 239801 млн. грн., та 5025 грн., а у 3 кварталі 241008 млн.грн. та 4995 грн. відповідно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 р. N 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №5. – Ст.30.
2. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник / Нац. банк України. Терноп. акад. нар. госп-ва. – [2-е вид., змін. і допов.]. – Т.: Карт-бланш, 2005. – 527 с.
3. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Товариство "Знання", КОО, 2002 року. – 215 с
4. Лобанов А.А. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / Под ред. А.А. Лобанова и А. В. Чугунова. – М: Альпина Пабlishер, 2003. – 786 с.6
5. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник. – 4-те вид., перероб., і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.; за заг. ред. проф. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с.
6. Черняк О. І., Обушна О. М., Ставицький А. В. Теорія ймовірностей та математична статистика. - К. : Знання, 2001. – 200 с.
7. Чухно А.А. Природа сучасних грошей кредиту та грошово-кредитної політики // Фінанси України: Науково-теорет. та інформ.-практ. журн. М-ва фін. України. К.: Міністерство фінансів України (Україна). – 2007. – № 1. – С.3-16.

8. Anderson, R. A., 2007. The Credit Scoring Toolkit: Theory and Practice for Retail Credit Risk Management, Oxford University Press: UK.

9. <http://www.bank.gov.ua/Statist/sfs.htm>

10. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Надійшла 01.09.2010

УДК: 330:322:658

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКТУ

С. В. МАРЧЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті розкрито питання комплексного управління витратами на різних стадіях життєвого циклу продукту. Узагальнено досвід різних підходів щодо калькулювання витрат на сучасному етапі: калькулювання витрат за час життєвого циклу продукту, цільове калькулювання, калькулювання витрат для безперервного вдосконалення

На сучасному етапі ринкових відносин можлива реалізація цілісної концепції управління витратами, яка б відображала ступінь реагування управлінського персоналу на мінливі умови функціонування підприємства. Ефективна система управління витратами є при цьому гарантом у підтримці керівництва в його діяльності під час реалізації намічених планів. Проте при застосуванні традиційних систем управління витратами основну увагу приділяють порівнянню фактичних результатів з попередньо встановленими нормативами, виявленню відхилень і здійсненню корегуючих дій, що забезпечують збіг кінцевих результатів з кошторисними. Традиційні системи управління витратами спрямовані на стримування зростання витрат, а не на їх скорочення.

При комплексному управлінні витратами основна увага приділяється не стільки стримуванню зростання витрат, скільки їх скороченню. До складу комплексного управління витратами входять ті види діяльності, якими користуються менеджери для скорочення витрат на різних стадіях життєвого циклу продукту. Серед таких підходів найважливішими на сучасному етапі є: калькулювання витрат за час життєвого циклу продукту, цільове калькулювання, калькулювання витрат для безперервного вдосконалення і т. ін.

Калькулювання витрат за весь життєвий цикл продукту оцінює і обліковує витрати за весь термін життя продукту з метою визначення, чи забезпечують прибутки, одержані від нього на етапі виробництва, відшкодування витрат на довиробничій та післявиробничій стадіях. В той час як традиційний управлінський облік основну увагу приділяє виробничому етапу життєвого циклу продукту. Калькуляція витрат за весь життєвий цикл продукту допомагає менеджерам зрозуміти доцільність розробки і виготовлення продукту та виявити ділянки, на яких зменшення витрат може бути найбільш ефективним. Ця калькуляція відстежує витрати і надходження протягом декількох календарних періодів, що охоплюють все життя продукту, тобто за основу береться не період, а продукт.

Типовий зразок витрат на різних етапах життєвого циклу продукту показано на рис.1.

Виділені кошти – це витрати які будуть понесені в майбутньому в результаті уже прийнятих рішень. Суттєво змінити величину витрат після того як вони виділені дуже важко. Приблизно 80%